

intervju

ROB Riemen

Rob Riemen

VJEČITI POVRATAK
FAŠIZMA

FILOZOF I
HUMANIST ROB
RIEMEN, KOJI
JE NEDAVNO
BORAVIO U
ZAGREBU, U
SVOJIM SE
KNJIGAMA I NA
PREDAVANJIMA
**ŽESTOKO
OBRAČUNAVA S
POVRŠNOŠĆU
I LAŽIMA** I
TVRDI DA JE
MODERAN NAČIN
ŽIVOTA IZVOR
NEZADOVOLJSTVA,
NASILJA I NOVOG
FAŠIZMA

/NAPISALA/ SONJA BRAUT

Kada je zagrebački izdavač TIM press lani objavio malenu, ali sadržajno veliku knjigu Roba Riemena "Plemstvo duha – zaboravljeni ideal", izazvala je veliku pozornost, iako je sam autor mnogima bio nepoznat. No njegovo zagovaranje potrebe da se govori samo istina i promiču humanističke vrijednosti i europska kultura duha čitatelji su osjetili kao potvrdu vlastitih misli i osjećaja, pa je i druga Riemenova knjiga – "Vječiti povratak fašizma" – dočekan s velikim nestrpljenjem. Kao obrazovan i elokventan mis-

lilac, ali i vješt pisac, Rob Riemen je potaknuo želju da se o njemu, a pogotovo o onom što, kako i zašto razmišlja otkrije mnogo više. Njegovo je predavanje na zagrebačkom Fakultetu političkih znanosti izazvalo veliko zanimanje, a nas pak navelo na kratak razgovor s tim misliocem.

Rob Riemen, nizozemski kulturalni filozof, esejist te osnivač i direktor Instituta Nexus u Tilburgu već se dvadeset (od svojih 50) godina intenzivno bavi izučavanjem kulture duha i isticanjem da je glavna zadaća intelektualne elite obrana društva od zabrinjavajuće plitkosti kon-

zumerizma. Nakon što je doktorirao teologiju i filozofiju na Sveučilištu u Brabantu, posvetio se proučavanju i propagiranju ideje o važnosti kultiviranja duha. Najprije je s prijateljem, amsterdamskim izdavačem Johanom Polakom, 1991. pokrenuo magazin Nexus koji izlazi i danas. Svaki je broj posvećen jednom čovjeku, jednoj knjizi i jednoj velikoj temi, a potka je uvijek Riemenov humanistički pogled na svijet. Već nakon tri godine Riemen sa suprugom Kirsten Walgreen u kampusu sveučilišta u Tilburgu osniva Insitut Nexus, kao mjesto susreta

Lagodan život vodi U FAŠIZAM

intelektualaca, umjetnika, diplomata i političara koji žele pronaći odgovore na važna pitanja. Primjerice: kako bismo trebali živjeti, kako da osmislimo svoju budućnost ili možemo li učiti iz prošlosti? Ali i o tome kako održati strast prema nadi i slobodi, koje su razlike između umjetnosti i kiča, kako raskrinkati zlo... Zahvaljujući godišnjim konferencijama i mnogim predavanjima, Institut je postao rasadnik ideja koje bi društvo trebale sačuvati od, kako Riemen kaže, "postmoderne gluposti i besmisla".

Pisanjem knjiga bavi se posljednjih nekoliko godina zbog "potrebe da u sitne noćne sate provjeri svoja razmišljanja i stavi ih na papir". Tako je u knjizi "Plemstvo duha – zaboravljeni ideal", navodeći postavke velikih mislilaca iz prošlosti, od Sokrata, Spinoze, Goethea i Nietzschea, do svog "učitelja", njemačkog spisatelja Thomasa Manna, objasnio kako su se postupno sve više "ljuštile" kulturne vrijednosti, a duh povlačio pred bahatošću tobože modernog načina života u kojem je najvažnije sve imati što brže i što lakše. Tako se, tvrdi Riemen, umnožio tzv. čovjek mase lišen duha koji postoji u svim društvenim i obrazovnim slojevima. A čovjek bez duha već na prvoj prepreci lako otklizi u fašizam, koji se hrani strahom od slobode i duhovnom skućenošću. Zato se u knjizi "Vječiti povratak fašizma" Riemen prisjeća važnih povijesnih lekcija i traži da ih svi uvijek imamo na umu. Dakle, ako se fašizam, istina neočekivano, dogodio jednom, može se dogoditi ponovno, a jedina je brana protiv toga neovisan duh.

Rob Riemen smatra da je otpor prema gluposti i površnosti osnovna zadaća svakog intelektualca.

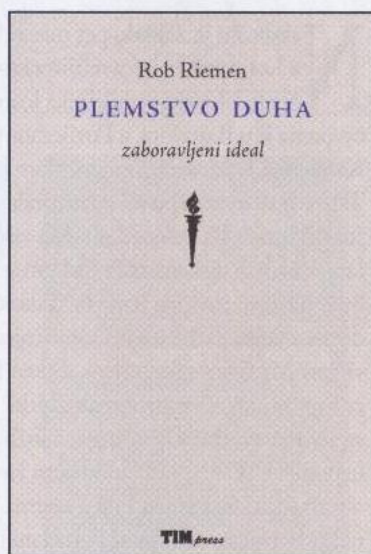
AKTUAL: Ukazujete na to kako čovjek da bio istinski intelektualac mora ustrajati na dobru, razvoju i slobodi. Može li to svatko i kako se othrvati čarima lagodnoga života? Ili, suprotno tome, nihilizmu?

- Biti istinski intelektualac znači biti posvećen samo jednom: istini. Zbog toga je Spinoza u pismu prijatelju napisao da je jedino što želi "živjeti u istini". A to znači da želiš ostvariti vrijednosti koje su esencija ljudskog dostojanstva: slobodu, pravednost, prijateljstvo, dobrotu, ljepotu itd. Obveza intelektualca je da govori istinu o moći i da govori istinu o lažima, a jedna od tih laži

postmodernog, kapitalističko-komercijalnog društva jest da je lagodan život dobar život. To nije istina. Lagodan život je duhovno prazan, život bez smisla.

AKTUAL: Budući da je teško biti usredotočen samo na prave vrijednosti, kako to postići kod što većeg broja ljudi?

- Ponovno podsjećam koliko je Spinoza imao pravo kada je, na kraju svoje "Etike", ustvrdio da je prava izvrsnost jednako teška koliko i rijetka. Kada je cijeli vaš život fokusiran samo na ono što je zgodno, zabavno, lako, prolazno – onda

**ČOVJEK BEZ DUHA
VEĆ NA PRVOJ
PREPRECI** *lako otklizi
u fašizam, koji se hrani
strahom od slobode i
duhovnom skućenošću*

nikad ne možete postići nešto izuzetno. I tada je sve u vašem životu površno i sivo! Prava ljubav, pravo prijateljstvo, stvaranje istinskih remek-djela..., sve što život čini vrijednim življenja, jest teško! Krajnje je vrijeme da se ljudima objasni da je komercijalna kultura osnovana na laži. Jer je laž da usrećuje ljude. To nikako ne može biti istina.

AKTUAL: Kako izići iz civilizacijske krize

zbog koje su nestale moralne i duhovne vrijednosti, a ojačale sile nasilja, netolerancije i fašizma?

- Najprije bismo trebali prestati razmišljati "strateški", odustati od usredotočenosti na "interese", "praktična rješenja", "kratke rokove" i početi govoriti istinu. I učiniti ljude svjesnima doista vrijednih stvari. Treba im dati knjige i umjetnost, te instrumente liberalnog obrazovanja, kako bi shvatili što je značajno, a što beznačajno. Ljudi bi također trebali shvatiti da ondje gdje nema civilizacije neminovno zavlada nasilje. Ali i da nema civilizacije bez morala i duhovnih vrijednosti. Te se vrijednosti ne mogu nametnuti, no sama je bit kulture da ljudima stvori prostore u kojima mogu otkrivati sebe i propitkiivati prave vrijednosti, otkrivati što ima, a što nema smisla i, što je najvažnije, shvatiti da je važnije živjeti u istini nego biti bogat.

AKTUAL: Početkom 2009. napisali ste otvoreno pismo američkom predsjedniku Obami u kojem ste ga, između ostalog, pozvali da radi na istinskoj demokraciji i idealu slobode. Izrazili ste i nadu da će donijeti promjenu. Je li Obama ispunio vaše nade i očekivanja?

- Biti predsjednik SAD-a "najteži je posao na planetu". Prerano je govoriti hoće li Obama biti kadar ispuniti obećanja. No sigurno je da to nikad neće moći napraviti sam. Prejednostavno je politiku i političare držati odgovornima za sve. Svaki pojedinac, svaki građanin mora i može pridonijeti promjenama nabolje.

AKTUAL: Ustvrdili ste da suvremeni fašizam ima novi lik i novi početak te da jača opasnost od njega stoga što Europa više ne voli život. Može li se i kako vratiti ljubav prema svemu što predstavlja život?

- Naša je moralna obveza biti optimističan i nikad ne izgubiti nadu da će se vratiti zdravi razum. Nije potrebno izdavati knjige, održavati predavanja i sudjelovati u raspravama ako je budućnost samo glupost i tupost. Mi možemo i moramo promijeniti stvari u našem svijetu. No, prvo moramo prekinuti s kulturom laži i uvjeriti ljude da ljubav prema novcu nije isto što i ljubav prema životu. I da nijedan celebrity nikad ne može imati isto značenje kao Bach, Bartók, Picasso ili Danilo Kiš. ❶